

גליון א'ד

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

פרשת שמות

'עבודת פרך' למעלותא!

–נחיצות ומעלת היגיעה בעבודת ה'–

בגדר קדושת שם "אחי"

מעלתו של ה"חמור המיוחד", ומדוע משה לא רכב עליו?

קובץ זה יוצא לאור לעילוי נשמת
ה"ה הרב החסיד ר' מאיר ב"ר שמחה יצחק ע"ה זאיאנץ
ס. פאולו ברזיל

ולזכות בניו הני לומדי ותמכי אודייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו

יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

מכון 'אור החסידות', סניף ארץ הקודש ת.ד. 2033 כפר חב"ד

Or Hachasidus - Head Office, 1469 President st. • 6084000
#BSMT, Brooklyn, NY 11213 - United States (718) 534 8673

להערות והארות: טל' מערכת: *5717 | orhachasidutil@gmail.com

צוות העריכה וההגהה:

הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב מאיר יעקב זילברשטרום,
הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם טייטלבוים,
הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה.

שמות

ב ✎ מקרא אני דודש

שלושה על חמור אחד

תפרים מספר "אצות רש"י שו"ל בקרב - ע"פ לקסי שוחות
ח"א עמ' 15 ואילך

ה ✎ פנינים • עיון וביאור

• יציאת מצרים בזכות התורה
- דרי טרם ניתנה?

ע"פ לקסי שוחות ח"א עמ' 7 ואילך

• מתי מת יוסף?

ע"פ לקסי שוחות ח"א עמ' 32 דה"ע 57

ו ✎ ייגה של תורה

להשתעבד להקב"ה כהכנה לגאולה

ע"פ לקסי שוחות ח"א עמ' 115 ואילך

ט ✎ שיחות קודש

• להתייגע בעבודת השי"ת

י ✎ פנינים • דרוש ואגדה

• מנן בני ישראל - משום
"דבר שבמנן לא בטיל"

ע"פ לקסי שוחות ח"א עמ' 844

• כוחה של מרת הבשחון

ע"פ לקסי שוחות ח"א עמ' 1 ואילך

יא ✎ חידושי סוגיות

בהא דרש "אהי" אין בו דין
קדושה כבשאר השמות

ע"פ לקסי שוחות ח"א עמ' 1 ואילך

יד ✎ תורת חיים

טרדה בפרנסה? בלימוד התורה!

טו ✎ דרכי החסידות

להתייגע, לעבוד!

וזאת למודעי, שדרך כלל לא הובאו הביאורים כאופן שהופיעו במקורם, אלא עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים הושט ריבוי השקו"ט והמקורות שהופיעו שם, ויש להיפך, אשר במקורם מופיעים בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגויות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתתם.

לקראת
שבת

ביאורים על פרשת השבוע

נלקטו ונערכו מתוך תורתו של

כ"ק ארמו"ר מליכאוויטש זצוקלה"ה נבנ"מ זי"ע

'עבודת פרך' למעליותא!

נחיצות ומעלת היגיעה בעבודת ה'

חומש שמות נפתח בגלות מצרים, השעבוד ועבודת הפרך תחת פרעה. 'עבודת פרך' פנים רבות לה, ובעבודת האדם לקונו - עבודת פרך במובנה החיובי, זוהי היגיעה בעבודת ה' ובלמוד התורה.

בגליון זה במדור 'יינה של תורה' נתבאר האמור לעיל בהרחבה, ועל מעלת היגיעה בעבודת ה' ושכאשר מתייגעים בלימוד התורה זוכים ויוצאים מגלות מצרים הרוחנית. וכך מביאים מזור ומיישרים מחשבתו של אדם הטרוד לפרנסתו ואינו מוצא מנוחה מטרדות אלו.

במדור 'תורת חיים' נלקטו מכתבי הדרכה לאלו שהלינו על טרדות הפרנסה שיחליפו זאת בטרדות בלימוד התורה.

לקט נוסף על נחיצות היגיעה בעבודת ה' באופן כללי מופיע במדור 'דרכי החסידות'.

במדור 'שיחות קודש' הובאה שיחה על מעלת היגיעה בתורה באופן ש"ממית עצמו עלי" שה"ז נוגע לעצם קיום התורה!

ויה"ר שע"י היגיעה בתורה ובעבודת ה' נזכה לייסוד "ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" בביאת משיח צדקנו בב"א.

המערכת

מקרא אני דודש

ביאורים בפשוטו של מקרא

שלושה על חמור אחד

הכתוב מספר: "ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכיבם על החמור", ורש"י מפרש שהיה זה "חמור המיוחד", אותו חמור שחבש אברהם ושעתיד מלך המשיח להגלות עליו – מדוע הוצרך רש"י לתת שני פרטים ליחודיותו של החמור, ולא די לו באחד מהם? ואם החמור כל כך "מיוחד", מדוע לא רכב עליו משה בעצמו (אלא רק אשתו ובניו)?

"ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכיבם על החמור וישב ארצה

מצרים ויקח משה את מטה האלקים בידו" (ה, כ)

על החמור – חמור המיוחד, הוא החמור שחבש אברהם לעקידת יצחק, והוא שעתיד מלך המשיח להגלות עליו, שנאמר "עני ורכב על חמור".

בפשוטו כוונת רש"י היא לבאר את לשון "החמור" בה"א הידיעה, שמזה מוכח שהכוונה ל"חמור המיוחד", ומפרש רש"י את ייחודו של החמור – "הוא החמור שחבש אברהם וכו'".

אך לפי זה, מפרש רש"י רק תיבת "החמור" – ולמה העתיק ב'דיבור המתחיל' גם תיבת "ע"ה"?

ב. ויש לומר, שבאמת נתכוון רש"י לבאר (לא רק תיבת "החמור" כשלעצמה, אלא גם) תמיהה כללית בסיפור כאן.

דהנה, בגמרא (מגילה ט, א) איתא שפסוק זה הוא אחד מהפסוקים ששינו הזקנים כאשר תרגמו את התורה עבור תלמי המלך, וכתבו (במקום "וירכיבם על החמור") – "וירכיבם על נושא בני אדם".

ופירשו במפרשים (רש"י ותוס'), שהזקנים (לא רצו לכתוב "חמור", כי) חששו שתלמי ישאל אותם – "וכי לא היה לו למשה רבכם סוס או גמל"? וממוצא דבר נמצאנו למדים, שזה שמשה השתמש דוקא בחמור – ולא בסוס או גמל – הוא דבר הדורש ביאור.

ובפירוש האבן עזרא כאן מוסיף עוד פרט הדורש ביאור: "שהוא דרך גרעון שתרכב אשת הנביא ע"ה חמור אחד, היא ושני בניה"!

[ולכאורה יש להוסיף, שמסתבר בפשטות שהיה זה יחד עם כל חפציהם, דבר המוסיף בכובד המשא].

ומעתה יש לומר, שלכן העתיק רש"י מן הכתוב גם תיבת "על (החמור)", להדגיש, שבפירושו בא לתרץ – איך הרכיב והעמיס משה כל כך "על החמור", חמור אחד בלבד (ולא סוס או גמל)?

ועל זה מפרש רש"י, שלא היה זה חמור רגיל (שאז יש מקום לשאלות כו'), אלא "חמור המיוחד", ש"הוא חמור שחבש אברהם כו'", וממילא מובן שהוא חמור פלאי, שבזמן משה חי כבר בעולם יותר משלוש מאות שנה (!), ואין פלא שחמור כזה בכוחו לשאת משא כבד שאינו רגיל.

ג. אך עדיין הא גופא טעמא בעי: מדוע לא לקח משה די חמורים, או סוס וגמל וכיוצא בזה, כדי להרכיב עליו את אשתו, שני בניו וכל חפציהם – אלא לקח דוקא חמור פלאי זה? ובשלמא אם היה משה עצמו רוכב על חמור זה, היה מובן בפשטות, שהיות ומשה הולך בשליחות הקב"ה כדי לגאול את ישראל ממצרים, לכן ראוי שישתמש בשליחותו בחמור מיוחד זה;

אך הכתוב אומר "ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכיבם על החמור" – היינו, שלא משה עצמו רכב עליו, אלא אשתו ובניו – והדרא קושיא לדוכתא, מה טעם השתמש משה דוקא בחמור מיוחד זה כדי להרכיב את אשתו ובניו?

ד. ויש לומר, שליישב קושיא זו בא רש"י בדבריו כאן, וכוונתו לומר שהיה כאן ענין מיוחד מצד הקב"ה, שהוא זה שסיבב שהליכת משה תהיה על ידי חמור זה. כלומר:

לפני כן סיפר הכתוב אודות זה שהקב"ה שלח את משה למצרים, ושבעה ימים "היה מפתה את משה בסנה לילך בשליחותו" (לשון רש"י פרשתנו ד, י), אולם משה לא הסכים מתחילה, וטען כמה טענות.

והמענה לטענותיו נרמז בזה שהקב"ה שלח לו חמור מיוחד זה, ש"הוא החמור שחבש אברהם לעקידת יצחק" – ונתכוון בזה להורות לו, שכשם שבעקידת יצחק לא היסס אברהם אבינו לרגע למלא את ציווי ה', ואדרבה: "נזדרז למצוה" עד שחבש את חמורו "בעצמו ולא צוה לאחד מעבדיו" (פרש"י וירא כב, ג);

כך בעניננו, ובמכל שכן וקל וחומר, שגם אם יש למשה טענות כו', בפועל עליו לקיים את ציווי השם במילואו, בשמחה ובלב שלם.

ומעתה יש לומר, שזהו הטעם שנאמר "וירכיבם על החמור" רק בנוגע לאשתו ובניו ולא שמשו עצמו רכב על החמור – כי דוקא ברכיבה בלתי רגילה כזו, שהרכיב אשתו ובניו (עם חפציהם) על חמור אחד, מודגש שהיה כאן ענין מיוחד במינו בזה שהקב"ה סיבב שמשו ישתמש בחמור זה.

[מה שאין כן אם היה מסופר רק שמושה בעצמו רכב על החמור, אז היינו מפרשים בפשטות, שכיון וחמור זה מיועד ושייך לגאולה, לכן גם משה רכב עליו בדרכו למצרים, ולא היינו יודעים שהיה כאן ענין מיוחד והוראה מאת הקב"ה כו'.]

ה. אמנם עדיין צריך ביאור:

כיון שמתוך הענין מבואר שהמיוחד בחמור זה הנוגע למשה הוא זה ש"הוא החמור שחבש אברהם לעקידת יצחק", שבזה הוראה למשה שעליו להזדרז במילוי שליחותו – למה הוצרך רש"י להוסיף ש"הוא שעתיד מלך המשיח להגלות עליו"?

[ולמעשה, שאין לתרץ שכוונתו של רש"י לבאר את ייחודו של חמור זה בכלל – כי אז היה לו להביא עוד פרט בייחודו של חמור זה, וכמו בפרקי דרבי אליעזר (פרק לא - מקור דברי רש"י) ששם מקדים: "הוא החמור בן האתון שנבראת בין השמשות"; ומזה שרש"י לא העתיק פרט זה, מובן שהוא מביא רק את אותם פרטים מיוחדים בחמור השייכים לשליחותו של משה כאן, כנ"ל].

ובפרט, שלפי זה נמצא נס ופלא גדול ביותר, שהחמור יהיה חי וקיים (לא רק מאות שנים, מימי אברהם עד משה, אלא) אלפי שנים!

ויש לומר, שגם פרט זה, "שעתיד מלך המשיח להגלות עליו", שייך לאותו ענין, מענה לטענותיו של משה:

רש"י פירש לעיל (ד, יג) עוד טעם שמושה לא רצה ללכת אל פרעה, שמושה טען להקב"ה שישלח במקומו את מלך המשיח, הגואל האחרון – "שלח נא ביד תשלח", "כיד אחר שתצוה לשלוח, שאין סופי להכניסם לארץ ולחיות גואלם לעתיד, יש לך שלוחים הרבה".

ובכן, גם מטעם זה סיבב הקב"ה שההליכה לקיום השליחות תהיה על ידי חמור זה – כיון "שעתיד מלך המשיח להגלות עליו", שבזה נרמז למשה תשובה על טענתו, שאין הגאולה ממצרים והגאולה העתידה שני ענינים וגאולות נפרדות, אלא שהגאולה העתידה על ידי מלך המשיח היא המושך לגאולת מצרים על ידי משה, והגאולה העתידה והתגלות מלך המשיח תלויה בכחו של משה ופעולתו בגאולת מצרים.

[ולמעשה מהידוע שמושה הוא גואל ראשון הוא גואל אחרון (ראה שמות רבה פ"ב, ו. זהר חלק א רנ"ג, א. שער הפסוקים פ' ויחי). ונתבאר בלקוטי שיחות חלק יא ע' 8 ואילך. ועוד].

יציאת מצרים בזכות התורה – הרי טרם ניתנה?

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָאֱלֹקִים גּוֹ' וְכִי אוֹצִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם.
וַיֹּאמֶר גּוֹ' בְּרוּצִיאֲךָ אֶת הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹקִים עַל
הַהָר הַזֶּה (ג, יא-יב)

מתי מת יוסף?

וַיָּמָת יוֹסֵף וְכָל אָחָיו וְכָל הַדּוֹר הַהוּא (א, 1)

הקשו המפרשים (ראה אוה"ח הק' כאן, ועוד): הרי מיתת יוסף נזכרה כבר בכתוב בס"פ ויחי, ומדוע הוזכרה כאן עוד הפעם? ולכאורה הוה לי' למימר "וימותו כל בני יעקב וכל הדור ההוא" וכיו"ב.

ויש לתרץ ע"פ מה דאיתא בירושלמי (סוטה פ"א ה"ח) בנוגע לשמשון הגבור "כתוב אחד אומר וישפוט את ישראל ארבעים שנה וכתוב אחד אומר והוא שפט את ישראל עשרים שנה כו', מלמד שהיו הפלשתים יראים ממנו כ' שנה לאחר מותו כדרך שהיו יראים ממנו כ' שנה בחייו".

ועפ"ז יש לומר, שכשם שבשמשון היתה השפעתו ניכרת על הפלשתים למשך כ' שנה לאחר מותו, עד"ז ביוסף, דכל זמן שאחד מן "הדור ההוא" הי' קיים, עדיין הייתה השפעתו של יוסף ניכרת במצרים כמו בחייו, וא"א הי' שיקום מלך "אשר לא ידע את יוסף" (פרשתנו א, ח). ורק לאחר שמת גם "כל הדור ההוא", אזי "מתה" ונשכחה השפעתו של יוסף במצרים.

ועפ"ז אין כאן כפל, כי בס"פ ויחי מוזכרת בכתוב מיתת יוסף בפועל, ובפרשתנו – "מיתת" השפעתו של יוסף, לאחר מות "כל הדור ההוא".

ביארו רז"ל במדרש, שכוונת טענת משה "וכי אוציא את בני ישראל ממצרים" היא "מה זכות יש בידם שאוכל להוציאם", וע"ז ענה לו הקב"ה "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה", כלומר: "מה שאמרת באיזה זכות אוציאם ממצרים, הוי יודע שבזכות התורה שהן עתידים לקבל על ידך בהר הזה הם יוצאים משם" (שמו"ר פ"ג, ד. הובא ברש"י עה"פ).

ויש להבין: מה מהני קבלת התורה שלהם לעתיד, לאחר יציאתם ממצרים, שבזכותה יצאו ממצרים כבר עתה?

ויש לבאר ע"פ לשון מדרש אגדה המובא בשבלי הלקט (ערוגה ח' בתחילתה (סימן רלו)): "שכשנתבשרו ישראל לצאת ממצרים נתבשרו שהן עתידין לקבל את התורה לסוף חמישים יום ליציאתן כו', וישראל מרוב חיבה היו מוניין בכל יום ויום ואומרים הרי עבר יום אחד ויום שני וכן כולם, שהי' נראה בעיניהם כזמן ארוך מתוך חיבתן הגדולה על הדבר".

ועפ"ז יש לומר, שכוונת דברי המדרש "בזכות התורה שהן עתידים לקבל על ידך" היא לתשוקתם של ישראל לקבלת התורה, שהתחילה עוד בהיותם

ייגה שר הזרדה

עבודת ה' על פי הפרשה

להשתעבד להקב"ה כהכנה לגאולה

אחד העניינים המעיקים ביותר על האדם הוא טרדות הפרנסה, יומם ולילה טרוד הוא במחשבותיו וספקותיו לדעת מניין ואיך יביא לחמו, כיצד לנהוג בעסקיו, והספקות מייגעים את הנפש ושוללים את מנוחתה.

יגיעה זו אינה לחינם, עניין עיקרי הוא בגלות שיש בה יגיעה וטרדה ושעבוד, והיגיעה היא הכנה לגילוי האלוהי שיהי' לימות המשיח.

אמנם, יגיעה זו בפרנסה ו"עבודת פרך" זו אפשר להחליפן ולהמירן בעניינים של עבודת ה', והטרדה והשעבוד הרוחני יהי' ההכנה במקום השעבוד הגשמי, וכפי שיתבאר

"למה הרעות"!!

בסיום פרשתנו מתוארת זעקתו של משה רבנו להשי"ת, אודות קושי השעבוד: "למה הרעות לעם הזה"?!

ובתחילת פרשת וארא מובא המענה של הקב"ה לתמיהתו של משה רבנו, אשר תכלית השעבוד היא בשביל הגילוי העצום שעתידי להתגלות לבני ישראל במתן תורה – "וידעתם כי אני הוי"ה", ולשם כך נדרשה ההכנה של ייסורי גלות מצרים (כמבואר בתורה אור פרשתנו נו, א ואילך).

אמנם, קושיא המופיעה בתורה, הנה גם לאחר שתירצו עלי', עדיין יש אמת ומציאות גם לקושיא, ואף זעקתו של משה רבנו "למה הרעות", עומדת ונוזקת גם לאחר תשובת הקב"ה:

כי הנה, אודות העבודה הקשה במצרים מבאר אדמו"ר הזקן (שם. על יסוד דברי זוהר ח"א כו, א), שישנו לשעבוד זה גם בלימוד התורה: "וימרו את חייהם היא התורה, כי היא חיינו. בעבודה קשה – דא קושיא. בחומר – דא קל וחומר. ובכל עבודה בשדה – דא ברייתא. ובכל בנים – דא לבון הלכתא, שאין בדינו הלכה ברורה ודין ברור כי כל דיני התורה במחלוקת שנוי, הללו מכשירין ומטהרין והללו פוסלין ומטמאין".

וגם בגלות מצרים היו יכולים להחליף את עניין הגלות והשעבוד הגשמי בשעבוד ויגיעה בתורה, בקל וחומר ובקושיא, בברייתא ובליבון ההלכה, וזו הייתה פנימיות זעקתו של משה רבנו: "למה הרעות", מדוע הי' השעבוד בגשמיות ולא ביגיעת התורה?!

שעבוד וטרדת השכל

והנה, גם בגלות זו האחרונה, הרי יש שעבוד ויגיעה, וכשם ששעבוד מצרים הי' הכנה לגילוי הנעלה של מתן תורה, כמו כן שעבוד הגלות הוא הכנה לגילוים הנשגבים שיתגלו בגאולה הקרובה לבוא במהרה בימינו.

ועיקר הטרדה בגלותנו היא יגיעת הפרנסה, וכפי שכתב אדמו"ר הזקן (שם) "שבזמן שבהמ"ק הי' קיים הי' נמשך ברכה והשפעה עצומה . . ולא הי' כלל דאגות וטרדת הפרנסה. ועתה יש לכאור"א יגיעות וטרדת הפרנסה לעסוק בענייני עולם הזה הגשמי".

וזאת צריך לידע, שכשם שגלות ושעבוד מצרים הייתה יכולה להתבטא ביגיעה ושעבוד שבתורה, כך גם בגלותנו אפשר להחליף את הטרדה והיגיעה בשעבוד הפרנסה, שתמורת זאת תהי' היגיעה בעבודה הרוחנית.

עיקר טרדת הפרנסה היא "רבות מחשבות בלב איש" (משלי יט, כא), והיינו שטרוד בזה שאינו יודע מה לעשות וכיצד להתקדם בעסקיו, וענין זה אפשר להחליף ביגיעה וטירדה בתורה – כאשר האדם מעמיק מחשבתו ומייגע נפשו, ואינו יודע להכריע בין הסברות.

וכפי שהתבטא פעם הגאון הרוגצ'ובי, שיום השבת הוא הקשה ביותר עבורו, משום ששכלו נובע עוד ועוד ללא מעצורים, וסברות מתחדשות אצלו כל העת לכאן ולכאן, והעצה היחידה להגביל את נביעת השכל ולהכריע בין הסברות, היא על ידי כתיבה, אמנם ביום השבת, כאשר לא ניתן לכתוב, דרושה יגיעה גדולה מאוד עד שיכול להכריע.

ומעין זה סיפר כ"ק אדמו"ר הרשב"ב נ"ע (הובא בספר השיחות תרצ"ז עמ' 163) על אודות אדמו"ר האמצעי נ"ע, שבעת שהי' אומר מאמר חסידות הי' שורר שקט מוחלט, ומכל מקום הי' אדמו"ר האמצעי קורא "שא!", וזאת בכדי להשקיט את נביעת השכל מן המוח.

עבודה שאינו רגיל בה

והנה, אחד מהעניינים העיקריים בשעבוד מצרים היא "עבודת פרך" (ראה פרשתנו א, יד): המיוחד בעבודת פרך הוא "שהיו מחליפין מלאכת אנשים לנשים ומלאכת נשים לאנשים", ועבודה זו קשה במיוחד מכיוון ש"שלא היו רגילים בכך" (סוטה יא, ב ופרש"י).

ועל פי מה שנתבאר לעיל שכל שעבוד שנשתעבד בו אבותינו כהכנה למתן תורה, אפשר להחליפו בעבודה רוחנית הדומה אליו, יש לבאר גם מה שאפשר ללמוד בעבודת ה' מ"עבודת פרך":

נתבאר לעיל שכדי לזכות לגאולה העתידה צריך האדם ליגיעה ועמל רב בזמן הגלות, ויכול האדם לחשוב לעצמו, שמדובר אודות עבודה גדולה ועצומה, לפרק הרים ולשבר סלעים ולהפוך עולמות, ועל כך יש ללמוד משעבוד מצרים, שהמיוחד בו הי' "עבודת פרך", היינו עבודה שאינו רגיל בה.

ואפילו אם עבודה זו שאינו רגיל בה עבודה קלה היא, מכל מקום עצם מה שאינו רגיל בזה

הוא קשה ביותר. שהרי גם מלאכת נשים קלה היא ממלאכת אנשים, ומכל מקום כאשר איש עובד במלאכה זו נקרא הדבר עבודת פרך.

עבודת פרך ברוחניות מתבטאת בכך שעובד את ה' יותר מרגילותו, הן בלימוד התורה והן בקיום המצוות. ואף שמדובר בדבר קטן ביותר, מכל מקום מכיוון שלשם כך צריך הוא לשנות מרגילותו ולהוסיף על עבודתו הרגילה, הרי זו עבודת פרך.

וכפי שאמרו בגמרא (חגיגה ט, ב) ש"אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד", שהשונה מאה ואחד נקרא "עובד אלקים", ואילו השונה מאה נקרא "אשר לא עבדו". ומשלו לדבר משל "משוק של חמרין", שעל הילוך עשר פרסאות גובים הם זזו אחד, ועל אחד עשר פרסאות דורשים שני זזים, ואף שמדובר רק במעט יותר מרגילותו, הדבר קשה ביותר עד שדורשים מחיר כפול.

וכך גם בנוגע לעבודת ה', כפי שביאר בתניא (פ"ט"ו) ש"זאת הפעם המאה ואחת, היתרה על הרגילות שהורגל מנעוריו – שקולה כנגד כולן, ועולה על גביהן ביתר שאת ויתר עז להיות נקרא עובד אלקים, מפני שכדי לשנות טבע הרגילות, צריך לעורר את האהבה לה'. . להלחם עם הטבע והיצר".

עומק משל שוק של חמרים

והנה, היגיעה נגד הרגילות עבודה גדולה היא, וקשה מאוד לשנות טבע האדם באמת, ולפעמים מרגיש האדם שלמרות יגיעתו – לא נשתנה באמת, והרי נשאר בצירוף הקודם, וה"עבודת פרך" יותר מרגילותו היא בחיצוניות ובמעשה בפועל בלבד.

ועל כך יש ללמוד מן המשל שהובא בגמרא ובתניא שם, משוק של חמרים דווקא:

"חמור" רומז על הגוף הגשמי של האדם, שהוא נחות וחומרי ומגושם, ומפורסמת תורת הבעש"ט (כתר שם טוב קה"ת) הוספות סכ"א) על הפסוק "כי תראה חמור . . עזוב תעזוב עמו" (משפטים כג, ה), ומצווים אנו לזכך ולקדש את הגוף החומרי, עד שיהי' מזוכך ועובד אלקים.

ושתי דרגות בזה:

א. הדרגה הנעלית היא כאשר הגוף חדל מלהיות "חמור", אלא מתהפך לטוב ולקדושה ונעשה עובד אלקים במהותו, וכפתגם (לקוטי דיבורים ח"א ל, א) שאמר רבי אברהם המלאך, בן הרב המגיד ממעזריטש, שיש להצליף בסוסים "עד שיחדלו להיות סוסים" (ולנוסח אחר: "עד שידעו כי סוסים המה").

ב. גם אם אינו עומד בדרגה שהפך את גופו לקדושה, עדיין כופה הוא את גופו לעשות היפך טבעו. ואף שהגוף נותר "חמור", כי מצידו הגוף "שונא את הנשמה" ו"מתעצל" לקיים התורה, ורוצה הוא לעשות כפי טבעו ורגילותו, מכל מקום כאשר כופה את הגוף לעשות כרצון הקב"ה, נקרא הוא בעבודה זו "עובד אלקים".

ומרומז הדבר במשל הגמרא, שהרי החמור אינו קנוי ונתון לשוכר, ומכל מקום הולך הוא אחד עשר פרסאות, יותר מרגילותו, וכך גם בנוגע לגוף, אין מתחשבים במצבו החומרי, וכופים אותו לעבוד את ה' יותר מרגילותו.

ובאמת עבודת היהודי היא אמת גם בפנימיותו, שהרי חפצו הפנימי של יהודי הוא לעשות רצון ה', אלא שהדבר מוסתר על ידי יצרו הרע, וכאשר עמל ומחייגע וכופה את טבעו, מתגלה מהותו האמיתית.

וכאשר יהודי מתמסר לשעבוד בעבודת ה', הן "בקל וחומר ובליוון הלכתא", והן ב"עבודת פרך" האמורה, ואפילו אם הדבר הוא במעשה בלבד, הרי הדבר מחליף את שעבוד הגלות, ומכין אותו אל גילויי הגאולה העתידה לבוא.

שיחות קודש

להתייגע בעבודת השי"ת

לימוד התורה באופן ש"ממית עצמו עלי" אינו ענין שנוגע רק לשכר בעוה"ב, אם יזכה למספר מסויים של עולמות או יותר, אלא זהו ענין שנוגע לקיום התורה

ההבדל בין ישיבה לאוניברסיטה

- פעם שאל א' אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר: מדוע צריכים להתנענע בעת הלימוד?!

הוא אדם מלומד שהשתלם בלימוד מדעים בכמה בתי-ספר, ובלשון המדינה: "קאלעדזש"ס" ו"יוניווערסיטע"ס" (אוניברסיטאות), ושם - לא מתנענעים, לא מזיעים, אלא יושבים במתינות ("סטאטעטשנע"), ועוברים את כל ה"בחינות" בהצלחה, ומקבלים גם "תעודה" ("דיפלאמע"); ואילו כשכנס כאן לישיבה - רואה נערים צעירים, שרק התחילו ללמוד גמרא, תוספות, מהרש"א או פוסקים, וכבר צועקים בקול גדול, ומתנענעים לכל ד' רוחות העולם ולמעלה ולמטה...

הנהגה כזו - טוען הוא - אינה ע"פ מנהג המדינה, ואין זה דבר נכון ויפה; לא זו בלבד שאין זה קידוש השם, אלא זהו - בלשונו - היפך של קידוש השם!

ובכן: על זה אומרת הגמרא "אם ערוכה ברמ"ח אברים שלך משתמרת!" - באיזה אופן שיהי' לימוד חכמות חיצוניות, הנה כאשר מדובר אודות תורתו (שהיא חכמתו ורצונו) של הקב"ה, בהכרח שהלימוד יהי' באופן ד"ערוכה ברמ"ח אברים שלך", ובאופן ש"ממית עצמו עלי" דוקא, ופשיטא - באופן של "יגעתי", ולא באופן שיחפש לימוד קל כדי שלא יבלבל למנוחת הנפש ושינה כו'...

איתא בגמרא: "אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עלי" (ברכות סג, ב. ויש"נ).

ענין זה נאמר אפילו בנוגע ליהודי בן שמונים שנה, צדיק גמור, ש"לא פסיק פומי מגידסא" - הנה אם רצונו שתהי' התורה מתקיימת אצלו גם בשנת השמונים ואחת, וכן הלאה, מוכרח הוא ללמוד תורה באופן ש"ממית עצמו עלי".

ומזה מובן, שלימוד התורה באופן ש"ממית עצמו עלי" אינו ענין שנוגע רק לשכר בעוה"ב, אם יזכה למספר מסויים של עולמות או יותר, אלא זהו ענין שנוגע לקיום התורה, שתהי' תורתו מתקיימת, כך, שאין זה ענין של "הידור" בלבד, אלא דבר הכי מוכרח:

איתא במשנה במסכת אבות (פ"ג מ"ח): "כל השוכח דבר אחד ממשנתו וכו'" (כפי שהמשנה מסיימת את העונש רח"ל על ענין זה).

ומבאר רבינו הזקן בהל' תלמוד תורה, שאין הדברים אמורים על השוכח "מחמת אנסו".

אמנם, בידעו דברי הגמרא ש"אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עלי", הרי יש לו עצה לענין השכחה - שילמד תורה באופן ש"ממית עצמו עלי", שאז מבטיחה התורה שתהא תורתו מתקיימת אצלו, ולא ישכחנה; ואם אינו עושה כן - הרי עליו אומרת המשנה "כל השוכח דבר אחד ממשנתו וכו'!"

ועד"ז איתא בגמרא במסכת עירובין (נד, דע"א): "אם ערוכה ברמ"ח אברים שלך משתמרת", וכפי שמבאר רבינו הזקן בארוכה בתנאי (פל"ז).

כוחה של מדת הבטחון

וַיֵּרָא מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֶבְרָהָם הֲרֵבָה. וַיִּשְׁמַע פְּרָעָה אֶת הַדְּבָר
הַזֶּה וַיִּבְקֶשׁ לְהָרֵג אֶת מֹשֶׁה וַיִּכְרַח מֹשֶׁה גו' (ב, יד-טו)

יש להקשות: למה מספר הכתוב על יראתו של משה, והרי לכאורה יראה זו לא גרמה לשום מעשה, שהרי לא ברח משה אל מדין אלא אחרי ששמע פרעה על המאורע וביקש להרגו?

ויש לבאר, שבזה משמיענו הכתוב את גודל כוחה של מדת הבטחון:

ענינה של מדת הבטחון הוא, שהאדם סומך כל כולו על הקב"ה לבדו, ומשליך עליו את כל ייבו, עד שאינו דואג כלל משום דבר (ראה חובת הלבבות שער הבטחון פ"א, ועד"ז בפתיחה שלו לשער הבטחון ד"ה אך תועלת הבטחון, ועוד). וכשהאדם מביא עצמו לידי מצב נפשי זה, הרי זה מביא לידי כך שהקב"ה מתנהג עמו בהתאם, מיטיב עמו, ומסלק ממנו כל דאגה (ראה עיקרים מ"ד ספמ"ו. שם פמ"ז. ועוד).

וזהו מה שמלמדנו הכתוב כאן, שמאחר שמשם נתיירא מפרסום המאורע, היינו שהי' חסר בבטחונו בה' שלא יבוא לו שום היזק מזה - עי"ז נגרם המשך הכתובים, "וישמע פרעה את הדבר הזה ויבקש להרוג את משה", והוצרך לברוח ממנו. מה שאין כן אם הי' בוטח בבטחון גמור בה', ולא הי' דואג כלל - הרי בטחון זה גופא הי' פועל שהי' הדבר נשכח, ולא הי' צריך לברוח.

מנין בני ישראל – משום "דבר שבמנין לא בטיל"

וַאֲלֵה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַקָּאִים מִצְרֵימָה

שקולים הן ישראל כצבא השמים, נאמר כאן שמות ונאמר בכוכבים שמות שנאמר מונה מספר לכוכבים לכולם שמות יקרא. אף הקב"ה, כשירדו ישראל למצרים מנה מספרם כמה היו, ולפי שהם מושלים לכוכבים קרא שמות לכולם, הדא הוא דכתיב ואלה שמות בני ישראל וגו' (א. א. שמו"ד פ"א, ג)

מלשון המדרש משמע ששני הענינים שבהם שקולים ישראל כצבא השמים, המנין במספר והקריאה בשמות, הם לצורך הירידה למצרים דוקא. ויש לומר בביאור הדברים:

קיי"ל "דבר שבמנין לא בטיל" (שו"ע יו"ד סי' קי"א), כי המנין מורה על חשיבות הדבר. וכעין זה מצינו לגבי קריאת שם, כדקיי"ל במצות שכחה "כל זית שיש לו שם בשדה כו' אינו שכחה" (פאה פ"ז מ"א), כי מאחר שנקרא בשם יש לו חשיבות, וגם אם שכחו עתה, סוכ"ס מפני שמו זוכרו לאחר זמן.

וזהו טעם המנין וקריאת השם לבני ישראל בשעת ירידתם בגלות, שהוא נתינת כח לבני ישראל, שגם כשנראה כביכול שנשכחו ונתבטלו בגלות, וכמ"ש "ותאמר ציון עזבני ה'" (ישעי' מט, יד), אין זה אלא כלפי חוץ, אבל באמת אין ישראל יכולים להשכח ולהתבטל ח"ו, מפני חשיבותם, שהם "דבר שבמנין" ודבר שנקרא בשם.

המדרש מודפס לעילוי נשמת
הרב שמעון
ב"ר מנחם שמואל דוד הלוי
ע"ה רייזשיק
נפטר כ' כסלו ה'תשפ"ב

הידושי סוגיות

עיון ופולפל בסוגיות הפרשה

בהא דשם "אהי" אין בו דין קדושה כבשאר השמות

יקשה בהא דרב"י הסיק לגרוס דאין שם "אהי" נמנה בשמות שאינם נמחקים; ידחה לומר דאינו מגדר שם כלל; יסיק דהוא מחולק משאר שמות בתוכנו, ולזה נשתנה בגדרו עד שאי אפשר לחול עליו קדושה כבשאר שמות

ובכסף משנה על אתר נתקשה בזה, מהו שהרמב"ם השמיט השם "אהי" אשר אהי" (או "אהי" לבד) שנתפרש בגמרא, ולא הזכירו בין השמות שאין נמחקים.

ומבאר, ד"נראה שלא הי' בגירסת רבינו אהי" אשר אהי", היינו דהרמב"ם לא גרס כן בש"ס, ולאח"ז הוסיף מנוסח אחר דספר הרמב"ם, ד"בנוסחא שנדפסה בוונציאה" נמנה בלשון הרמב"ם אף השם "אהי" אשר אהי" דפרשתנו (והוא בדפוס ויניציאה רפד ושי).

אמנם, בדפוסים שלפנינו ליתא, ולבד מזה נראה דאף הכסף משנה עצמו שהביא גירסא אחרת בהרמב"ם, מ"מ, בתחילה נקט דאכן לא גרסינן כן בש"ס, ואף שלאח"ז כתב על הנוסח האחר בהרמב"ם (שגריר לשם "אהי") ד"נוסחא נכונה היא" – הא הוא עצמו פסק בהלכותיו בשולחן ערוך (יו"ד סע"ו ס"ט), שחיברו אחר הכס"מ והוא להלכה, כנוסח שלפנינו ברמב"ם, והשמיט שם "אהי" ממנין שבעה שמות, ורק הוסיף לאח"ז, ד"יש גורסין ג"כ אהי" אשר אהי".

א. בפרשתנו (ג, יד): "ויאמר אלקים אל משה אהי" אשר אהי". . . שלחני עליכם" (שזהו המענה על שאלת משה מקודם לזה (שם, ג), "הנה אנכי בא אל בני ישראל ואמרת להם אלקי אבותיכם שלחני אליכם ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם") – והיא הפעם היחידה בכל התורה כולה שמצינו שנקרא הקב"ה בשם זה.

ומכאן למדו בשבועות (לה, סע"א) גבי איסור המאבד שמו של הקב"ה: "יש שמות שנמחקין ויש שמות שאין נמחקין, אלו הן שמות שאין נמחקין, כגון א-ל אלקיך אלקים אלקיכם אהי" אשר אהי" כו". אבל הרמב"ם בחיבורו (הל' יסוה"ת פ"ו ה"א-ב) כתב וז"ל: כל המאבד שם מן השמות הקדושים הטהורים שנקרא בהן הקב"ה, לוקה מן התורה. . . ושבעה שמות הם, השם הנכתב יו"ד ה"א וא"ו ה"א והוא השם המפורש, או הנכתב אדני-וא-ל אלו-ה ואלה-ים ואלקי ושד-י וצבאו', כל המוחק אפילו אות אחת משבעה שמות אלו לוקה.

איברא, דתירין זה דוחק הוא ביותר, דהא כיון שלרוב נוסחאות שבש"ס נמנה "אהי" בין השמות, וכ"ה דעת רוב הפוסקים, קשה להלום הפירוש הנ"ל ולאפוי במחלוקת זו, לומר שהיא מן הקצה אל הקצה ממש בלימוד הכתוב, דלהמדרשות הנ"ל אינו כלל "שם" (ולא רק שנחלקו לדינא, לומר דאף ששם הוא זה, אינו מן השמות שאין נמחקים). ולזה מסתבר יותר, דאף לפי מה דפירשו בברכות לא נעקר הכתוב מפשוטו (לומר ד"אהי" אשר אהי" אינו מענה על השאלה ד"מה שמו" כפשוטה), ורק שהוסיפו על זה עוד לדרוש רמז מזה על ענין אחר.

ג. ועל כן נראה באופן אחר, דאף דהוי "שם", מ"מ, מחולק הוא בגדרו משאר השמות, ובהקדם דהרמב"ם במורה נבוכים (ח"א פס"ג), פירש על תוכן השם הלזה: זה השם נגזר מן "הי" והוא המציאות. . . והסוד כולו הוא בשנות את המלה בעצמה המורה על המציאות בענין התואר כו' והושם השם הראשון והוא המתואר אהי', והשם השני אשר תארו בו אהי' והוא הוא בעצמו, וכאלו הוא הראה שהמתואר הוא התואר בעצמו, והי' זה באור ענין שהוא נמצא לא במציאות. . . הנמצא אשר הוא הנמצא כלומר המחוייב המציאות.

פירוש, דשם זה אינו מתאר איזה פעולה או כח הבא שישנו אצל הקב"ה, כ"א רק בא לספר על גדר אופן מציאותו של הקב"ה, דהוא "מצוי" באופן אחר לגמרי מאופן המצאות הנבראים, דמציאות כל הנבראים הוא דבר המיוחד, דאפשר גם שלא יהיו, וכמו שאכן הי' מצב זה קודם שנבראו, משא"כ אופן מציאות הקב"ה הוא, שהוא מחוייב המציאות וא"א שלא

ויש לעיין בזה טובא, מאי טעמא נקט הב"י הגירסא העיקרית בהרמב"ם דוקא כגירסא שלפנינו, דלא נמנה אהי' בין השמות, אף דברוב הנוסחאות שבש"ס נתפרש שם זה, ולא רצה לנקוט כהגירסא האחרת ברמב"ם שנמנה בין השמות.

ב. ובפשטות הי' נראה הטעם בזה, בהקדם מה דאיתא גבי גדרי שמותיו של הקב"ה במדרשות חז"ל (שמו"ר פ"ג, ה. ו. וש"נ) על הכתוב דלעיל, ד"אמר לי' הקב"ה למשה שמי אתה מבקש לידע, לפי מעשי אני נקרא, פעמים שאני נקרא בא-ל שדי בצבאות באלקים בה', כשאני דן את הבריות אני נקרא אלקים. . . וכשאני מרחם על עולמי אני נקרא ה'. . . ה'י אהי' אשר אהי' אני נקרא לפי מעשי". ונוכל לפרש בדוחק ככוונת חז"ל בזה, דאין "אהי' אשר אהי'" שנזכר כאן בכתוב אחד מן השמות, אלא הוא רק בא לומר בזה הענין הלזה גופא ד"לפי מעשי אני נקרא" (ובזה מיושב ג"כ מה דלא מצינו עוד בכתובים שנקרא הקב"ה כן).

ובאמת דכן משמע מהא דדרשו בברכות

(ט, ב. ועד"ז בשמו"ר שם. הובא ברש"י עה"פ), בפירוש "אהי' אשר אהי'": א"ל הקב"ה למשה, לך אמור להם לישראל, אני הייתי עמכם בשעבוד זה, ואני אהי' עמכם בשעבוד מלכות. ע"כ. ומשמע דאינו מגדר "שם", אלא (אדרבה, בזה אמרה שכינה דאין השם עיקר, ורק) שבלשון זו רצה לומר לישראל הענין עצמו, מה שיהי' עמהם תמיד, גם כשנקרא בשם הוי' וגם כשנקרא בשם אלקים (ועד"ז פירש הרמב"ן על הכתוב כאן (פסוק יא): הקב"ה השיבו למה זה ישאלו לשמי, אין להם צורך לראי' אחרת כו'. ע"ש).

יהי'. דוהו שמבטא השם "אהי' אשר אהי'", "הנמצא אשר הוא הנמצא, כלומר המחוייב המציאות", מציאות שהוא מצ"ע ישנו.

ענין זה הוא מוכרח מן השכל, כפי שממשיך הרמב"ם שם לבאר, "וזה אשר יביא אליו המופת בהכרח שיש דבר מחוייב המציאות לא נעדר ולא יעדר", היינו דענין המציאות מכריח שישנו "מצוי" שהוא "מחוייב" להיות ואין שייך שלא יהי', ובלשון הרמב"ם בחיבור היד (ריש הל' יסוה"ת) – "אמיתת המצאו".

ובזה נתבאר דאיכא חילוק כללי בין התוכן דשאר שמות לשם זה, דשאר השמות כמו אדני-א-אלקים אלקים צבאות, מתארים (לא את מציאות הקב"ה) אלא כוחותיו ופעולותיו (כלשון המדרש: לפי מעשי אני נקרא): אדני-מלשון אדנות (מו"נ שם פס"א. ועד"ז בטוש"ע או"ח ס"ה), אתה אדון לכל ברייתך (ב"ר פ"ג, ד), אלקים – "תקיף ואמיץ אשר לו היכולת בעליונים ובתחתונים" (שור"ע אדמו"ר הזקן חאו"ח סוס"ה), או "תקיף בעל היכולת ובעל הכוחות כולם" (שור"ע או"ח שם), ועד"ז בשאר השמות.

ואף שם שדי-שכתב עליו הרמב"ם (שם ספס"ג) דמקורו בתיבת "די", "והשי"ן בענין אשר, כמו "שכבר", ועניינו "אשר די", הכוונה בזה שהוא לא יצטרך במציאות מה שהמציא ולא בהתמידו לזולתו, אבל מציאותו יתעלה מספקת בו" (היינו שאין הקב"ה זקוק לשום דבר אחר כדי שיוכל להמשיך ולקיים כל מה שברא והמציא), מ"מ, עדיין הוא שייך לפעולה היוצאת מן הקב"ה מה שהוא מקיים הנבראים. ורק שם "אהי' אשר אהי'" לבדו, עניינו הוא דקאי על הקב"ה בעצמו, ולא מה שייפעל ממנו.

ובזה מבואר היטב הסברא מה שנחלק שם זה אף לדינא, שלא להיות מאלו שאין נמחקים, ובהקדם דגדר דיני קדושה הוא מענין ההבדלה, וכמו הלשון "קדוש ומובדל" (ראה תו"כ ופרש"י ר"פ קדושים. ובכ"מ), היינו שהוא מובדל מדברים האחרים, והוא קשור אל המקום שממנו תבוא הקדושה ("כי קדוש אני" (שמיני יא, מד. מה. וראה קדושים יט, ב. כ. כו)), ולזה נעשה קדוש ונוהגים בו דינים הנדרשים מחמת "קדושתו" והבדלותו הלזו. וכדמצינו גבי קדושת ארץ ישראל, דמה שיש בה "קדושה" הוא מהיותה "ארץ אשר תמיד עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה" (עקב יא, יב). וכ"ה בבית המקדש, דהוא "בית אשר תבנו ל"י" (ישעי' ס, א), "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (תרומה כה, ח).

וזהו גם מה שהשמות נתקדשו (שעי"ז חלו בהם דיני קדושה), דאלו הם "שמות הקדושים והטהורים שנקרא בהם הקב"ה", כלשון הרמב"ם שהובא בריש דברינו, פירוש דמאחר שהוראתם הוא על מה שייפעל מן הבורא על הנבראים לזה נצרכו לחול עליהם הדינים שיבדילום מן בני האדם ע"י שינהגו בהם קדושה, דההבדלה הוא רק מדבר השייך אל הדבר שממנו נבדל, אמנם כמה שלא בא עמו במגע מעולם לא יפול ע"ז ענין ההבדלה (וכמו שאי אפשר לומר דענין רוחני ושכלי הוא "נבדל" מן האבן הדומם החומרי), ובזה אי אפשר שיחול ענין הקדושה, כיון שאינו זקוק לפעולה להבדילו ע"י דיני קדושה שינהגו בו, וזהו שבשם "אהי' אשר אהי'" אינו נופל עליו חלות דיני קדושה להיות אינו נמחק.

טרדה בפרנסה? בלימוד התורה!

חיי ומזוני. וכמבואר בארוכה בכמה מקומות ומהם בקונטרס ומעין מבית ה' יצא.

ואיש האומר שאין לו זמן להתעסק בחלק הראשון כיון שטרוד הוא בהמשכה למטה כו' – אין לזה כל מקום בשכל. וכדי שיקצבו לו הפרנסה למעלה, הרי זה דוקא ע"י התעסקות בענינים של תורה ומצוות.

ולית דין צריך ביאור.^א

הצינור והכלים – עמלים בתורה!

לאחרי שתיתקו נתקבל מכתבו . . חודר בהעדר שביעת רצון ממצב פרנסה בריאות כו',

ואפשר קצת ביאור לזה מה שלא הוסיף ואפשר גם גרע במשך זמן זה מהקביעות עתים בתורתנו תורת חיים שהיא הצנור והכלים להמשכת וקבלת ברכות השי"ת בהמצטרך לאדם לא רק ברוחניות אלא גם בגשמיות, כמו שכתוב אם בחקותי תלכו ופירש רש"י שתהיו עמלים בתורה, ונתתי גשמים וגו' כל הברכות האמורות בפרשה,

ויהי רצון שיוסיף בזה וכאילו כבר המשיך ברכות השי"ת בפועל בענינים אודותם כותב, ומובטח בורא עולם לקיים הבטחתו האמורה בכתוב הנ"ל.^ב

החלפה בין הדאגות

חושבני שהוא צריך לחדש את הקביעות בלימוד גמרא, והדאגה והצער מכך שיש קשיים בלימוד וההבנה, ולמרות זאת ממשיכים ללמוד, כי זוהי חכמתו ורצונו של הקב"ה, מורידה מדאגות אחרות וצער מפרנסה ובריאות.^ג

טרוד? הוספה בלימוד התורה!

...ומה שכותב שמפני הטרדות לא יכול להשתתף בענין הנ"ל וכו',

הנה פליאני עליו, כי הרי איפכא מסתברא, ומשל למה הדבר דומה לאדם שנחלש בגשמיות ואומרים לו להוסיף באכילה ושת' ויענה על זה שכיון שחלוש הוא אין לו כח לאכילה ושת', ולכשיבריא, אז יוסיף באכילה ושת', והוא הדין בהנ"ל שכשרואה שטרוד בענינים המבלבלים ומקלקלים ואין בהם נחת, הנה אחת העצות להפטר מזה הוא להיות טרוד בענינים דחיוק התורה והיהדות והבלא מפיק הבלא ובפרט בענין דתורה הרי ידוע מאמר רז"ל כל המקיים את התורה מעוני סופה לקיימה מעושה, ועוני ועושר הרי הם לא רק בכסף וממון אלא גם בזמן וכו'...^ד

הדרך להקטנת טרדות הפרנסה

מה שכותב שטרוד בפרנסה וכו' [ולכן אין לו פנאי ללימוד התורה] - הרי זה כמו מישהו שרעב וחלוש מרעב, יאמר שלא יאכל עד שיתחזק, כי טרדת הפרנסה היא כדבר המשנה באבות פרק ג' משנה ה', המקבל עליו עול תורה, פורקין ממנו עול דרך ארץ, וכן גם להיפך, במילא כאשר רוצים להקטין את טרדות הפרנסה, הנה קבלת עול תורה היא אחת העצות המרכזיות לזה, והאריכות בדבר המובן אך למותר...^ה

מה שכתב בהסיבה להעדר ההתעסקות כדבעי מפני טרדות בפרנסה, הרי מבואר בתורת הדא"ח ומובן גם בשכל, אשר בענינים של פרנסה צריך להיות שני חלקים: (א) שתהי' הפרנסה מוכנה למעלה. (ב) שתומשך למטה מעשרה טפחים בבני

א. אגרות קודש ח"י עמ' שח-ס / ב. תרגום מאגרות קודש ח"י ב עמ' שח / ג. אגרות קודש ח"י עמ' קלב-ג / ד. אגרות קודש ח"י עמ' קפג / ה. תרגום מאגרות קודש ח"י עמ' רלד, אגרות קודש המהר"ם וד"א ע' 182

הרחבי החסידות

מתוך כתבי רבותינו נשיאי חב"ד

להתייגע, לעבוד!

בהנוגע לעבודה הגנה אופן העבודה הוא רק ע"י יגיעה, וזהו הן בתורה והן בתפלה. אי אפשר לעמוד ולהתפלל לעבוד את ה' רק ע"פ הקבלה ששמע מאחרים, וכאלו מחקה את האחרים, ורק צריכים ליגע בעצמו ביגיעת נפש ויגיעת בשר

בלי לחקות, לעבוד ביגיעה

בהנוגע לעבודה הגנה אופן העבודה הוא רק ע"י יגיעה, וזהו הן בתורה והן בתפלה. אי אפשר לעמוד ולהתפלל לעבוד את ה' רק ע"פ הקבלה ששמע מאחרים, וכאלו מחקה את האחרים, ורק צריכים ליגע בעצמו ביגיעת נפש ויגיעת בשר, וזהו העבודה בתפילה.

(אגרות קודש ח"ב עמ' רפז-ז)

יגיעה גדולה ועבודה רבה!

...הנה כללות הענין בלמוד התורה וקיום המצות נק' בשם 'עבודה', לפי שבאה ביגיעה גדולה ועצומה במאד מאד, וכמו עורות מעובדים, דכאשר עור הבהמה, שהיא גסה ביותר וצריכים לעשות ממנה לבוש אל האדם, אף שהוא לבוש חיצוני, דכשם שבכחות הנפש הרי כח המעשה הוא כח היותר אחרון, ובכח המעשה גופא הרי הכח פרטי דהילוך הוא היותר פחות (ולכן ישנו גם בבעל חי (והוא ע"ד כח הזריקה דישנו גם בבע"ח רק שהפרש הוא דבאדם הוא בכוונה ובבע"ח הוא שלא בכוונה) לפי שהוא כח אחרון) אשר כן הוא גם בהאברים שהם כלים אל הכחות דהרגל הוא היותר נמוך, אשר מובן דהלבוש של הרגל שהוא הנעל שהוא לבוש חיצוני, ועם כל זה כאשר צריכים לעשות מעור בהמה גסה לבוש אל האדם הוא בא ע"י יגיעה גדולה ועבודה רבה,

וכמו כן הרי כללות התורה ומצוות נקרא בשם 'עבודה' מפני היגיעה העצומה שבזה, והעושה נקרא עובד, כי הוא הפועל והעושה עבודה זו.

(ספר המאמרים תרפ"ד ע' רכט)

לעמול כרי להבין

...עליכם לדעת שתחילת העבודה היא איתכם בלבד. על כל אחד לתבוע מעצמו, לא מאחרים. ראשית העבודה היא שכל אחד יתבע מעצמו. צריכים לעמול בחסידות, להתעמק וללמוד מאמר חסידות כמו שלומדים סוגיה עיונית בנגלה.

...כדי להבין היטב בתורת החסידות צריכה להיות יגיעה, אשר מביאה איתה קליטה והבנה.

(תרגום מספר השיחות ה'תש"ג, עמ' 47)

תיקון אחר תיקון, ביגיעה

...הרוצה בתיקון עניניו המוסריים, צריך לדעת את מחסוריו ולהשתדל לתקנם במועצות חכמה ודעת, לקבוע לו עתים מיוחדים אך ורק בשביל עצמו, ולעצור בעד ההתרגשות בהתפעלות יתרה, כי אם לעבוד ולעבוד ולתקן בתיקון אחר תיקון, עד אשר ברוב יגיעה הנה בעזר השי"ת יעלה בעילוי אחר עילוי במעמדו ומצבו המוסרי.

(אגרות קודש כ"ק אדמו"ר מהוריי"ץ נ"ע ח"ח עמ' מה)

